

Tipuri de piatră și lut, materiale de construcție utilizate de locuitorii Maramureșului din cele mai vechi timpuri

Muzeograf Hotico Grigore

Muzeul Maramureșan,

Sighetu Marmăției

Ideea acestui subiect a pornit în urma analizei monumentelor de arhitectură populară aflate în Muzeul Satului Maramureșean și în urma analizei materialelor utilizate la construcțiile vechi din satele zonei etnografice Maramureș.

În cele ce urmează vom prezenta tipurile de piatră și lut utilizate doar la construcțiile tradiționale de lemn și la confecționarea diferitelor utilaje și unelte. (Nu vom aborda analiza construcțiilor din zid de piatră: biserica „Sfinții Arhangheli” din Sarasău, ruinele bisericilor de piatră din Bogdan Vodă etc.)

În general, materialele utilizate pentru construcțiile tradiționale, erau materiale aflate pe plan local: piatra se extrăgea din *albiile râurilor* – „bolovani de râu” sau din *râpe* (cariere naturale) – „piatră de râpă”.

I. Piatra utilizată pentru temeliile (soclurile) construcțiilor

Temeliile construcțiilor erau în general joase, excepție făcând temeliile construcțiilor din zonele înalte, cu pante pronunțate, unde partea din aval a acestora putea depăși 2 m înălțime, situație în care spațiul de sub casă putea fi folosit pentru locuit sau ca adăpost pentru animale (ex: casa de la Desești aflată în Muzeul ASTRA de la Sibiu sau casele aflate încă „in situ” în localitățile Borșa, Moisei, Vișeu).

Realizarea temeliilor se făcea cu:

- zidărie uscată din lespezi masive de gresie sau bolovani masivi de râu cu mare stabilitate;
- zidărie întărită cu liant din lut argilos sau argilă amestecată cu nisip, paie tocate și bălegar de cal și apă.

Tipuri de roci (pietre) utilizate în subzonele Maramureșului:

a) Mara-Cosău și Tisa inferioară (Sarasău-Teceu):

- zidărie uscată din bolovani mari așezați pe un rând - andezit,
- zidărie uscată din piatră (lespezi) de râpă – andezit,
- zidărie uscată din piatră (lespezi) de râpă – gresie.

b) Valea Izei:

- zidărie uscată din lespezi mici de tuf vulcanic cu liant de lut,
- zidărie uscată din lespezi masive de gresie.

c) Valea Vișeuului, valea Tisei până la Sarasău:

- zidărie uscată din lespezi masive de gresie dură,
- zidărie din lespezi masive de gresie dură cu liant de lut pentru încăperile de sub casă (pentru izolație),
- zidărie uscată din lespezi moi de gresie scoasă din albia Tisei, uscată sau cu liant.

În afară de utilizarea pietrei pentru temelii, piatra avea multe alte întrebuințări:

- *trepte* pentru intrare în construcții – lespezi mari de andezit (Tisa inferioară, Mara, Cosău),
- lespezi mari de gresie dură (Valea Izei, Valea Vișeului, Tisa superioară),
- *cuptoare și vetre* – lespezi de gresie moale (exclusiv) cu liant de lut,
- *cruci de mormânt, mese de altar, cristelnițe* – gresie moale ușor de prelucrat.

II. Piatra utilizată pentru utilaje și unelte

- *pietre de moară și râșnițe* – lespezi de gresii grăunțoase cu granulație mare și foarte dure. Se prelucrau la Glod, Poienile Izei, Botiza, Ieud, Moisei, Borșa etc.,
- *tocile și cuți pentru ascuțit unelte tăietoare* – gresii dure (pentru ascuțire primară) și gresii moi (pentru finisare),
- *vase de piatră* – gresie dură și gresie moale.

III. Lutul

Lutul pentru construcții se extrăgea din „râpe”, caz în care era un nisip argilos și necesita doar un adaos de paie și bălegar de cal sau se extrăgea din pământ, argilă, care necesita un adaos de nisip, paie și bălegar de cal.

Lutul se utiliza ca:

- liant pentru zidărie la temelii și cuptoare, izolație pentru pardoseli și tavane (în pod); în acest caz se folosea argila comună de culoare galbenă;
- strat pictural (vopsea pentru pereții interiori ai caselor), caz în care se folosea o argilă de culoare gri-albăstruie (mal).

Dicționar

gresie – piatră formată prin cimentarea naturală a nisipului – poate fi dură și impermeabilă sau moale și permeabilă

argilă – material cu o mare plasticitate (ușor de modelat în stare umedă) care în combinația cu nisipul și paie tocate constituie un liant foarte bun pentru zidării

andezit – piatră de origine vulcanică foarte dură și lipsită de porozitate

tuf vulcanic – piatră formată prin cimentarea naturală a cenușii vulcanice

Bibliografie orientativă

Dăncuș, M.; Cristea G. – *Maramureș, un muzeu viu în centrul Europei*, Editura Fundației Culturale Române, București, 2000

Dăncuș, Mihai – *Muzeul Etnografic al Maramureșului*, Editura Museion, 1995

Godea, Ioan – *Arhitectura românească în Epoca Modernă 1700-1900*, Editura Primus, Oradea, 2012